

SOĞUK SAVAŞ'TAN BOP'A ABD'NİN ORTADOĞU'YA SALDIRISI

Haluk GERGER

İkinci Dünya Savaşı sonrasında kapitalist dünyanın hegemonu ABD, Ortadoğu'yu üç nedenden dolayı kesin hakimiyeti altına sokmaya yöneldi.¹

Bu nedenlerden birincisi, bölgenin petrol kaynakları ve ikmal yolları açısından taşıdığı önemi. O dönemde petrol, özellikle, kapitalist restorasyon sürecindeki (ve fiilen Amerikan işgali altındaki) Batı Avrupa için önemliydi. Tabii Amerikan şirketleri açısından da bu enerji kaynağına el koymak önemliydi; bu, ayrıca ve bu alandaki İngiliz-Fransız üstünlüğüne darbe vurarak emperyalist yeniden paylaşımı ABD lehine sonlandırmak bakımından da stratejik özellik taşıyordu. Bu alanda Suudilerle yapılan anlaşma ve ARAMCO'nun kurulmasından sonraki ilk operasyon İran'da gerçekleştirildi. Bunun üzerine, CIA, İngiliz gizli servisinin de katkılarıyla, İran petrolünü millileştirerek İngiliz hakimiyetinden kurtaran Başbakan Musaddık'a karşı bir darbe düzenledi. Bugünkü "portakal-limon devrimleri"ne benzer biçimde, çuvallar içindeki dolarların dağıtılması, gazeteci, general ve din adamlarının satın alınması, gerçeklerden bihaber yığınların kışkırtılması gibi bildik psikolojik savaş yöntemleri kullanılarak demokratik seçimlerle iktidara gelmiş meşru hükümet devrildi, ordu yönetime el koydu ve ülkeden kaçmış olan Şah geri getirilerek tahta oturtuldu. Sonra da, askeri polislikten general olan Amerikalı Norman Schwarzkopf (1991 Körfez Savaşı'nda ABD kuvvetlerinin komutanı 'Çöl Ayısı' General Schwarzkopf'un babası) SAVAK'ı kurdu ve Amerikalılar İran istihbaratçılarına son moda işkence ve kendi halklarına karşı psikolojik savaş tekniklerini öğretiler. Tabii bu arada İran petrolü de yeniden Batı'lı şirketlere verildi. Tabii bu kez İngilizlere sadece yüzde kırk pay düştü, öteki yüzde kırka Amerikan şirketleri el koydu. Gerisi de Fransız, Hollanda ve İtalyan şirketlerine dağıtıldı. İkinci Dünya Savaşı ertesinde Amerikan şirketleri Ortadoğu petrolünün sadece yüzde 13 kadarına sahiptiler. 1960 ortalarındaysa, bu oran yüzde 65'e yükselmişti. Savaş'tan sonraki 10-15 yıl içinde ABD emperyalizminin ilk saldırısı böylece başarıya ulaşmıştı.

İkinci olarak, ABD, Ortadoğu ülkelerini, Sovyetler Birliği'ni her alanda tecrit etmek ve bu arada da askeri paktlarla kuşatma stratejisine eklemeye kararındaydı. Bölgeyi bir "stratejik boşluk" olarak değerlendiren ABD, burada politik-askeri hakimiyetini kurarak "kuşatma" (containment) stratejisini hayata geçirmeye yöneldi. Bunun için de bir "Ortadoğu NATO"sunun kurulması gündeme getirildi. Böylece, Avrupa'daki NATO'dan Asya'daki SEATO'ya uzanan kuşatma zinciri, Ortadoğu NATO'su halkasıyla birleştirilecek ve Sovyetler Birliği'nin boynuna geçirilecekti.

Bu arada, üçüncü olarak, ABD'nin bir başka korkusuna da çare olacaktı Ortadoğu ülkelerinin bu stratejiye entegrasyonu. İkinci Paylaşım Savaşı sonrasında artık klasik formel sömürgeciliğin tasfiyesi ve mazlum halkların dünyasında bağımsızlıkçı ulusal devletlerin kurulması, milli-demokratik devrimlerin gerçekleştirilmesi söz konusuydu. ABD, bu gelişmenin

¹ Bunlara daha sonra Siyonist Devletin bölgedeki kıyıcı ve genişlemeci üstünlüğünün yapısal devamlılığının sağlanması da eklenecekti.

denetim altında tutulmasını ve yeni kurulacak bu devletlerin beynelmilel sermayenin penetrasyonuna açık ve uluslararası kapitalist ekonomiye eklenmiş biçimde hakimiyet altında bulundurulmasını hedefliyordu. Ortadoğu NATO'su bir yandan sömürgeci geçmişinden uyanmakta olan Ortadoğu'yu denetim altında tutacak, paktlar zinciri devrimler çağıının Asya ve Afrika'sını da kuşatmış olacaktı.

Buna karşılık Arap Ortadoğu'sunda (ve bu arada İran'da da) yığınlar ayaktaıdı. Önce Osmanlı egemenliğı sonra da İngiliz ve Fransız sömürgeciliğı altında bütün zenginliklerine el konulmuş, geri bıraktırlmış, ulusal gelişmesi sekteye uğratılmış ülkelerde halkların temel hedefi öncelikle gerçek bağımsızlığı kavuşmak için sömürgecileri kovmak, sonra da, politik bağımsızlığı sağlam temellere oturtabilmek için feodaliteyi tasfiye etmek, işbirlikçi burjuvazinin gücünün temellerini yıkmak, temel zenginlik olan petrole sahip çıkarak bu alandaki emperyalist tekellerin hakimiyetine son vermek, yani "milli demokratik devrim"i gerçekleştirmekti. Bu arada, emperyalizmin tepkisini çeken iki gelişme daha söz konusuydu Ortadoğu'da. Bunlar, Arap dünyasını bir biçimde "Arap milliyetçiliğı" etrafında bir araya getirerek etkili bir güç oluşturmak, öte yandan da, ABD'nin başlattığı Soğuk Savaş'ın taraflarından biri olmamak, iki blok arasında tarafsız kalmaktı.

1948 yılında önce İngiltere'nin, sonra da ABD'nin katkılarıyla kurdurtulan Siyonist Devlet'in varlığı da bölgede asla kabul görmemiş ve bölgenin kalbine bir hançer olarak saplanan bu devlete karşı büyük infial ve kararlı mücadele iradesi ortaya çıkmıştı.

İşte Amerikan emperyalizminin (o dönemde güçlerini önemli ölçüde yitirmiş olan İngiliz ve Fransız sömürgecilerinin son çırpınışlarıyla ittifak halinde) Ortadoğu'ya saldırısı bu koşullar altında başladı.

İran Operasyonundan sonra sıra Arap ülkelerinin Ortadoğu NATO'suna girmeleri için hükümetlere yoğun baskılarda bulunulmasına gelmişti. Ne var ki, her ülkede kamuoylarının şiddetli protestolarından ürken iktidarlar böyle bir maceraya atılma iradesini gösteremiyorlardı. Üstelik her yerde işbirlikçi hükümetler büyük baskı altındaydılar.

Arap Ortadoğu'sunda "milli demokratik devrim" perdesi 1952 yılında Mısır'da Hür Subaylar'ın Krallık rejimini devirmesiyle açıldı. Nasır'ın önderliğinde Mısır'da ve Arap dünyasında Arap Milliyetçiliğı çerçevesinde yeni bir dönem başladı.

Nasır'ın önderliğindeki askeri rejim önce İngilizleri ülkeden kovdu. Ardından ardarda gelen toprak reformlarıyla feodalitenin ve Saray artıklarının güç temellerini ortadan kaldırdı. ABD'nin koşullu askeri yardımlarını reddederek Sovyetlerden silah almaya başladı ve sanayileşme hamlesi için büyük ataklara kalktı. Bu nedenle hayata geçirilmek istenen Aswan Barajına, ABD, İngiltere ve Dünya Bankası, esas olarak tarafsızlık politikasını ("pozitif tarafsızlık") ve Arapları birleştirmeye yönelik girişimleri cezalandırmak amacıyla, finansman desteğı sağlamayı reddedince de Süveyş Kanalı'nı millileştirdi.

Bütün bunlar, emperyalizmin Nasır rejimine karşı büyük bir hınçla saldırması için yeterli nedenlerdi. Önce, artık bölgedeki son kozlarını oynayan İngiltere ile Fransa, ABD'yi de devre dışı tutarak İsrail'le anlaşıp gizli bir saldırı planı hazırladılar. Buna göre, İsrail bir kışkırtmayla Mısır'a saldıracak, İngiliz ve Fransızlar da savaşı durdurma bahanesiyle Mısır'a asker

gönderecek ve Süveyş bölgesini işgal edeceklerdi. Ne var ki, bu hain plan başarısızlığa uğradı, ABD, kendilerini dayatmaya kalkan emperyalist rakiplerine yardımı reddetti, Sovyetler Birliği ve dünya kamuoyu, Birleşmiş Milletler saldırıya cephe aldılar ve saldırganlar hüsrana uğrayarak geri çekilmek zorunda kaldılar. Bu olay, Nasır'ı sadece Mısır'da güçlendirmekle kalmadı, bütün bölgede ve hatta Asya-Afrika halkları nezdinde O'nu tam bir kahraman yaptı. Bu arada, Mısır'da da "milli demokratik Devrim"e katılmaya niyetli bir "milli burjuvazi" ortaya çıkmayınca da, geniş çaplı millileştirmeler yapıldı ve "Arap Sosyalizmi" çerçevesinde Ordu'nun gözetiminde bir devlet kapitalizmi inşa edilmeye başlandı. Bir anti-komünist olan ve sınıf çatışmasını "milli birlik ve beraberlik" açısından sakıncalı gören Nasır ve Hür Subaylar bir yandan komünistlere ve bağımsız işçi sınıfı örgütlerine acımasızca saldırdılar, bir yandan da yeni bir bürokrat-burjuva sınıf önderliğinde demokratik yanı tırpanlanmış bir anti-emperyalist milli devrim projesini hayata geçirmeye çalıştılar.

Kısa sürede Nasır'ın yaktığı ateş, Arap milliyetçiliği, bütün Arap alemini etkisi altına almaya başladı. Arap dünyasının kalbinin bir yarısını oluşturan Suriye'de de, yine esas olarak anti-komünist milliyetçi unsurlar ve subaylar tarafından oluşturulan hareketler, darbeler, anti-feodal programlar ve millileştirmeler temelinde anti-emperyalist, milli devrimci iktidarlar ortaya çıktı. Bunların karşısında da, Lübnan, Ürdün, Suudi Arabistan'da da yazgılarını bütünüyle emperyalizme bağlayan rejimler yer aldı.

İlk ağızda Mısır ve Suriye gibi kilit Arap ülkelerinin Ortadoğu NATO'su içine alınamayacağını kavrayan ABD ise, ilk elde bölgedeki planlarında tetikçilik yapacak üç ülkeyi bir araya getirmeye öncelik tanıdı. Önce Türkiye ve Pakistan arasında bir anlaşma imzalatırıldı. Ardından da İran ve Irak'ın katılımıyla Bağdat Pakti kurdurtuldu. Ortadoğu NATO'sunun nüvesi bu pakt olacaktı.

Ne var ki, Irak'ta bu olay büyük sosyal patlamalara neden oldu ve devrimci gelişmelerin ışığında ordu yönetime el koydu ve yeni rejim Bağdat Pakti'nden çekildiğini açıkladı. Böylece Irak da anti-emperyalist Arap saflarında ve "Milli Devrim" tarafında yerini almış oldu.

Bu gelişmeler karşısında, Ortadoğu NATO'sundan vazgeçmek zorunda kalan ABD, Türkiye, Pakistan ve İran ile İngiltere'nin CENTO'yu kurmasına razı olmak durumunda kaldı ve bir yandan CENTO'ya çok da gönüllü olmayan bir destek verirken, bir yandan da bölgeye doğrudan kendi askeri varlığıyla çekidüzen vermenin yollarını aramaya başladı.

Bu yolda Mısır ve özellikle de Suriye'ye karşı çeşitli klasik Soğuk Savaş operasyonları, psikolojik savaş kışkırtmaları denendi ama Sovyetler Birliği'nin varlığı bu planların her seferinde bir noktada durdurulmasını gerekli kıldı.

Nihayet, son bir macera olarak, ABD yönetimi 1957 yılında Kongre'den, daha sonra "Eisenhower Doktrini" diye adlandırılacak bir karar çıkarttı. Buna göre, ABD, Ortadoğu'yu "yaşamsal çıkar alanı" ilan ediyor ve isteyen bölge ülkelerine, "beynelmilel komünizm tarafından kontrol edilen ülkelerin doğrudan ya da dolaylı saldırıları"na karşı gerekirse Amerikan askerleriyle ve ekonomik destek ya da askeri malzemeyle "yardım" edeceğini ilan ediyordu. Oysa ortada "beynelmilel komünizm" in bölgeye bir saldırısı söz konusu değildi; aksine kararda kastedilen merkezler, yani Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkeleriyle Çin

bölge devletlerinin temel destekçileriydiler. Bölgede “komünist” bir rejim de yoktu; aksine, ulusalcı rejimler anti-komünistler ve “milli demokratik devrimler”i desteklemelerine rağmen komünist partileri kapatmış, komünistlere, işçi sınıfına ve devrimci köylülüğe ağır saldırılarda bulunmuşlardı. Bölgede, Çin gibi ülkelerin aksine “milli demokratik devrim” proletaryanın ve onun yoksul köylülük gibi müttefiklerinin önderliğinde değil, subayların, kent küçük burjuvazisinin, bürokrat ve teknisyenlerin önderliğinde kapitalist yönelimli olarak gerçekleştirilmeye çalışılıyor, askeri diktatörlükler biçiminde iktidarlaşıyordu. İşçiler, kır ve kent emekçileri sadece popülist atılımların yığınsal tabanı ve korporatist örgütlenmelerin hammadresi olarak kullanılıyordu.

Eisenhower Doktrini'nin “dolaylı saldırı” kavramıysa, onun demokrasi düşmanlığının özünü oluşturmaktaydı. Bu anlayışa göre, Sovyetler Birliği ya da komünizmle hiçbir ilgisi bulunmayan bir yerel toplumsal muhalefetin demokratik yollardan iktidara gelmesi bile, “beynelmilel komünizm tarafından kontrol edilen bir ülkenin dolaylı saldırısı” olarak tanımlanabilir ve Amerikan müdahalesinin bahanesini oluşturabilirdi.

Nitekim kısa bir süre sonra böyle de oldu. 1958 yılında Amerikan deniz piyadeleri Lübnan'ın işbirlikçi Cumhurbaşkanı Kamil Şamun'un daveti üzerine Lübnan'ı işgal ettiler. Lübnan'ın Arap karakterini reddeden, Arap yurtseverliğine karşı tavır alan, Filistin halkıyla dayanışmayı engelleyen ve zengin bir azınlığın komprador temsilcisi olan Şamun'un anayasaya rağmen iktidarı gaspetme teşebbüslerine karşı ortaya çıkan ve seçimlerde zafer kazanmasına kesin gözülle bakılan ve kitlesel tabanını yoksul Arap yurtseverlerin oluşturduğu demokratik muhalefetin önünü kesmeyi amaçlayan bu işgalin hemen ardından, ertesi gün de İngiliz paraşütçüleri Amman'a inerek CIA bordrosundaki Kral Hüseyin'in despotik rejimini güvence altına aldılar.

Bütün bu saldırganlığa karşın, sonuçta, Amerikan emperyalizminin bölgeye ilk saldırısı başarısızlıkla sonuçlandı. Ortadoğu NATO'su kurulamadı ve hiçbir Arap ülkesi Batı'nın Soğuk Savaş askeri örgütlenmesi içine alınamadı, bölgede “bağlantısızlık” hakim oldu.

Sömürgeciliğin yerel destekleri politik ve ekonomik güçlerini büyük ölçüde kaybettiler. Özel sektörün cılız varlığıyla etatizm (devlet kapitalizmi) hayata egemen oldu, uluslararası kapitalizme eklenme dolayısıyla sınırlı kaldı, bu da bu ülkelerin denetlenmesini zora soktu. İsrail ile boyun eğmeye dayalı bir anlaşma imzalatılmadı ve Sovyetlerle dostluk ilişkilerinin kurulmasına engel olunamadı.

Aslında bu anti-komünist ulusalcı kadrolar, kapitalizme yönelmiş, sadece bağımsızlıklarını, İsrail'e karşı korunmalarını ve kendilerine ABD tarafından ekonomik-askeri yardımların iki blok arasındaki tarafsızlıklarına ve onurlarına saygı gösterilerek yapılmasını istiyorlardı.

Kapitalizmden yana ve komünizme karşı olmalarının buna yeteceğini hesaplamışlar ama yanılmışlardı çünkü Amerikan emperyalizmi onlardan kölelik ve Soğuk Savaş'ta tetikçilik istiyor ve ancak Türkiye, Pakistan, İran gibi ülkelere benzer “işbirlikçi milliyetçilik”e izin veriyor, Arapların güçlerini birleştirip etkin aktörler olarak uluslararası sahada yer almalarına dehşetle itiraz ediyordu. Ayrıca, elbette, anti-feodal, bağımsızlıkçı, kamulaştırmacı popülist gidişatın işçi sınıfının, müttefiklerinin bağımsız örgütlerinin ve komünist partilerinin önderliğine

geçmesinden ve böylece de geri dönülmez sağlam bir nitelik kazanmasından korkuyorlardı. Bölgedeki gelişmeler, Amerikan emperyalizminin İkinci Savaş sonrasındaki iki korkusunun da, sınıf özlü (sosyalist) ve milli nitelikli (ulusal demokratik) devrimlerin nüvelerini taşıyordu. Devrim, uluslararası sermaye ve emperyalizmle denetlenemeyen bir milli demokratik niteliğe sahip olursa, büyük tehlikeydi; sosyalizme evrilmesiye, felaketti. Çin'deki gibi bir oluşumun korkusu, emperyalizmi Nasır türü milli devrim gerçekleştirmek isteyen anti-komünist, bürokrat-burjuva hamisi ve biraz da emperyalizmin baskılarıyla ve milli burjuvazinin yetersizliğiyle devlet kapitalizmine evrilmiş askeri diktatörlüklere gözü dönmüş bir acımasızlıkla saldırmaya itmekteydi. Savunma refleksiyle bu rejimler de içlerine kapanıyor, daha da sertleşiyor, Sovyetlerle anlaşma ihtiyacı duyuyor, radikalleşiyorlardı. Ama, emperyalist saldırganlık gibi, önderlik sorunu ve devrimci demokrasinin yetersizliği de onların peşini bırakmıyordu. Emperyalist saldırganlığın ilk aşamasının temel amaçlarına ulaşamaması karşısında ABD bölgeyi uzun süreli bir kuşatma altına aldı. Bu "çürütme" operasyonu, bölgenin anti-emperyalist iktidarlarının ve ilerici-demokratik güçlerinin, Türk militarizmi-İsrail Siyonizmi-Arap işbirlikçiliği üçgeninde boğulması anlamına geliyordu.

Nasırcı, milliyetçi, küçük burjuva radikalizminin devlet kapitalizminin rejimleri için sonun başlangıcı, 1967 Savaşıyla başlatıldı. Arapların İsrail karşısında ağır bir yenilgiye uğramaları ve önemli ölçüde toprak yitirmeleri sonunda, ulusalcı dalga geriledi, bu rejimler içlerine kapanarak kendi halklarına yönelik baskıcı nitelikleri ağırlaştırdılar.

İsrail'in saldırganlığının sürekli tehdidi ve emperyalist kuşatma altında kalan bu rejimler bir ulusal güvenlik kültü geliştirip bunun aygıtı olan devleti ve tek adam iktidarını güçlendirdiler. Bu anti-demokratizm karşısında bütün toplumsal kırıdanmalar dış düşmanın araçları olarak algılanıp bastırıldılar. Sürekli kuşku içinde iktidarlar sadece kendi varlıklarını korumaya yöneldiler, halktan iyice koştular. Bu, onları daha da güvensiz ve baskıcı yaptı. Milliyetçilik, farklı kültürel ve etnik yapıları da rejimden uzaklaştırdı, yalnızlaştırdı.

Filistin halkının kendi öz örgütleriyle başlattığı mücadele ise, tam bir turnusol işlevi gördü. Bölünüp birbirlerini yemeye başlayan Arap ülkeleri bu mücadele karşısında iyice çaresiz kaldılar. Bir bölümü geri çekildi, Filistin radikalizmini sadece lafta destekler oldu, bir kısmı ise, Ürdün ve Lübnan örneklerinde olduğu gibi, doğrudan İsrail yanında saf tutarak Filistinlileri kılıçtan geçirdiler.

Devlet kapitalizmi altında kalkınmayı gerçekleştirebilecek bir "milli burjuvazi" yaratılamadı. Bürokrat-burjuvazi, tüccarlar, eski zenginler, toprak sahipleri ise, devletten beslenen, savurgan ve yolsuzlukla iş çeviren kastlara dönüştüler.

Gelişen milliyetçilik, süregelen aşiretçilik, tarikatçılık ve mezhepçilik toplumsal parçalanmayı arttırdı, zamanla, içine kapanık, yorgun, inisiyatifsiz, bıkkın kitlelerin anti-demokratizm karşısındaki geri çekilişiyle bir toplumsal felç durumu ortaya çıktı.

Saddam Hüseyin ya ad Hafız Esad kişiliğinde somutlaşan bu polis devletlerinde ulusalcı önderlikler ne emperyalizme yaranabildiler, ne içerde işçi sınıfının ve emekçilerin, halk güçlerinin katılım, destek ve enerjisini harekete geçirebildiler, ne de bağımsız bir kalkınma sağlayabildiler...Bu durumda, ayakta kalma tek hedef oldu, yozlaşma, yolsuzluk, ufuksuzluk ve

geleceksizlik, şiddet ve baskıyla birleşince çürüme kaçınılmaz oldu, dünyadan kopmuş, geri ve gerici diktatörlüklere dönüştü rejimler. Emperyalizm ve İsrail de bunun için sürekli bir baskıyı uyguladı, tüm olumsuz gelişmeleri kışkırtacak politikalarla bu iktidarları bunalttılar... Sınıflar üstü olduğunu iddia eden ve fakat yeni bir devlet burjuvası yaratan anti-komünist ulusalcıların yenilgileri en çok Mısır'daki gelişmelerde kendini bütün çarpıcılığıyla gösterdi, bu rejimlerin özünde emperyalizmle uzlaşma tohumlarının nasıl bulunduğunu kanıtladı. Nasır'ın ölümünden sonra devlet başkanlığına seçilen yardımcısı Enver Sedat, kısa bir süre sonra, bir gece içinde ülkedeki bütün Sovyet teknisyenlerini ve danışmanlarını kovdu, önce ABD ile anlaştı, ardından da İsrail'e giderek Siyonizme teslim oldu. Onun başlattığı piyasa kapitalizmine geçişi de, selefi Hüsnü Mübarek Amerikan silahlarının gölgesindeki özelleştirmelerle tamamladı...

Sonuçta da, emperyalist saldırının ikinci evresi başarıyla sonuçlanmış oldu... Ulusalçı anti-emperyalist maceranın sonunda Mübarekler, Saddamlar ve Esadlar ortaya çıktı... Bazı yerlerde devlet kapitalizmi bütün baskıcı özellikleriyle sürdürüldü, popülist milliyetçilerin tek adam diktatörlükleri gelişti, kimi yerlerdeyse piyasa ekonomisi bütün acımasızlığıyla geliştirildi. Her yerde de işçiler, yoksul köylüler, kent ve kır emekçileri, aydınlar, azınlıklar ezildi, bastırıldı, yer yer şiddetle yok edildi, gerilik, yoksunluk ve yoksulluk yığınların yazgısı oldu...

1980'lerin sonunda Sovyetler Birliği'nin ortadan kalkması ve küreselleşme saldırısıyla birlikte artık emperyalizmin bölgeye saldırısının üçüncü evresinin başlaması için koşullar oluşmuştu. Uğursuz meyve çürütülmüş, daldan düşmeye hazır hale getirilmişti.

Kısırılmış Saddam'ın Kuveyt macerası perdeyi açmada ABD'ye büyük fırsatı yarattı. 1991 Savaşı, aynı zamanda, Baba Bush'un Yeni Dünya Düzeni'ni ilan etmesinin de vesilesi oldu. Bu düzende Araplara ve genel olarak Ortadoğu'ya kölelik düşmekteydi. ABD, sınırsız olduğuna inandığı gücüyle, doğrudan kendi askeri varlığına dayanarak bölgeyi nihayet şiddet kullanarak boyun eğdirmeye ve sorunu kökünden çözmeye kararlıydı.

Önce petrol kaynak ve ikmal yolları gerekirse özelleştirmeler yoluyla ve askeri işgalle ele geçirelecekti. Böylece, Ortadoğu'nun emperyalizme uzun süreli direnişini mümkün kılabilecek maddi zemin göçertilmiş olacaktı. Sonra da sıra, insan malzemesini şiddetle bastırarak ve kan döküp boğarak tehdit olmaktan çıkartmaya gelecekti. Emperyalizme kafa tutma suçu işlemiş; için için anti-batı bir kültürel/politik geleneği sürdürmüştü; Siyonist Devleti vicdanlarında asla benimsememiş ve onun reddedilen varlığıyla gündelik hayatın her alanında anti-emperyalist bilinci yeniden üretmiş; maddi/manevi/tarihsel/kültürel zenginlik kaynaklarıyla sömürgecilerin hep gözünü korkutmuş ve teslim olmayı reddetmiş; uzun süreli bir anti-emperyalist mücadelenin maddi ve moral kaynaklarına sahip ve hep kıpır kıpır, hep sınıfsal, ulusal, kültürel muhalefet odaklarının varlığıyla potansiyel tehdit Ortadoğu halkları ve özellikle de Araplar, hazır kendi ulusalcılarınca çürütülmüş ve kısırılmışken artık nihai darbe vurulmalıydı. Zaman, sürekli askeri varlığıyla ABD'nin bölgede bin yıllık hakimiyetini kurma zamanıydı... Oğul Bush ve çevresindeki gözü dönmüş imparatorluk heveslilerinin burnu büyük, ırkçı özgüvenlerinden kaynaklanan hesapları böyle özetlenebilir.

Ne var ki, yalanlarla, kışkırtmalarla, dünyaya meydan okuyarak gerçekleştirilen büyük saldırı

ve işgalde evdeki hesaplar çarşıya uymadı. Bir toplumsal felç durumuna getirilmiş olsa da, makina, teknoloji, güç, şiddet ve zulüm karşısında insan hâlâ ayakta idi. Irak'taki direniş, ABD'nin bütün hesaplarını darmadağın etti. "Sırada Suriye mi, İran mı, sonra da Suudiler mi, Körfezin tamamı mı" tartışmalarını geri plana attı ve köleleştirme operasyonu çıkmaza girdi. İşte Büyük Ortadoğu Projesi, bu çıkmaza, askeri tıkanıklığa, hatta yenilgiye bir yanıt olarak yeniden piyasaya sürüldü. Bu girişim, sadece şiddete ve askeri güce dayalı bir köleleştirme stratejisinin yenilgisinin itirafı ve aynı stratejik amaç için geliştirilmiş bir yöntem değişikliğidir. Demek ki, BOP'un birinci özelliği, Irak direnişi karşısındaki askeri yenilginin bir itirafı olmasıdır. Çok yakın bir tarihte, 15 Haziran 2005'te Amerikan Savunma Bakanı, Irak'taki güvenlik durumunun 2003'ten daha iyi bir durumda olmadığını itiraf etmek zorunda kalmıştır. Irak'ta bir askeri zaferin olanaksız olduğunu pek çok Amerikalı asker-sivil yetkili açıkça belirtmektedirler. Haziran 2005'te Kongre Silahlı Kuvvetler Komitesi toplantılarında Senatör Edward Kennedy, Irak'taki Amerikan işgalci varlığının umarsız durumuna işaret ederek "bir imkânsızlık durumu yaratılmıştır" demiştir. Kennedy, uygulanan politikayı "kaybeden bir strateji" olarak nitelemiş, CNN televizyonuna 26 Haziran'da verdiği demeçte de içine düşülen durumdan çıkış çaresi olarak da "diplomasi"ye sığınılmasını önermek zorunda kalmıştır. Egemen sınıfın temsilcilerinde, CIA dahil istihbarat örgütlerinde, medyada ve genel kamuoyunda yenilginin kaçınılmazlığı ve çıkış yolları arama paniği açıkça görülmektedir.

Iraklıları Iraklılara kırdırmanın bir yolu olarak düşünülen Irak Ordu ve Polis Gücü'nün kurulması da bir işe yaramamıştır.

Yenilginin itirafı, yöntem değişikliğini ve o yöntemin telaffuzunu da beraberinde getirmektedir. Dönemin Genelkurmay Başkanı General Myers, Senato'da 12 Mayıs 2004'te yaptığı konuşmada aynen şöyle demiştir:

"Irak'ta askeri olarak bir yenilgi söz konusu olamaz. Aynı zamanda Irak'ta askeri olarak kazanmak da mümkün değil. Bu süreç uluslararasılaştırılmalıdır. Birleşmiş Milletler yönetim rolünü oynamak zorundadır. Bana göre sonunda kazanmamızın tek yolu budur."

Müttefiklerini, Birleşmiş Milletleri, dünya kamuoyunu dinlemeyeceğini, gerekirse tek başına Irak'ı işgal edeceğini ilan eden ve aslında bir avuç tetikçiyle birlikte özünde böyle de yapan ABD, Genelkurmay Başkanı'nın ağzından "uluslararasılaşma"yı, "Birleşmiş Milletler'in yönetim rolü"nü tartışmak, önermek durumunda kalmıştır. Haziran 2004'te İstanbul'da toplanan NATO doruğunda da Örgüt'ten yalvar yakar Irak'ta rol oynaması talep edilmiş, üyelerin yerel güvenlik güçlerinin eğitimini üstlenmeleri sağlanmıştır.

ABD, G-8'ler toplantılarında da BOP'a ilişkin öneriler getirmekte, tartışmakta, katkı ve yardım istemektedir, bir zamanlar işine burunlarını sokmamalarını söylediği öteki emperyalist ülkelerden.

Bu yeni yöntemin ilk unsurunu bir Amerikalı ideolog, Sebastian Mallaby, 10 Mayıs 2004 tarihli Washington Post gazetesindeki makalesinde şöyle açıklıyor:

“... Bush’un ekibi, güvenliğin, uygarlık değerlerini çevre ülkelere yaymaya bağlı olduğu yönündeki emperyalist bakışa yönelmiş durumda. Emperyalizm doğru teşhisi koydu -çöken devletler, kaos ve yoksulluk bizleri tehdit etmektedir- ancak yanlış reçeteyle: tek başına müdahale. Amerika’nın demokratik ve eşitlikçi ideallerinin zaferi Bush’un çıplak Amerikan Emperyalizmi’ni dünyanın geri kalan kısmında istenmez kılıyor; yumuşak gücümüz sert gücümüzü sınırlandırıyor.

Gerekli olan şey, uluslararası kurumlar tarafından meşrulaştırılmış ve bir noktaya kadar onlar tarafından yürütülen yeni tarz bir emperyalizmdir. Bir dahaki sefer, Irak gibi bir başka yere girdiğimiz zaman, tartışılmaz bir uluslararası yetkiye sahip ve beynelmilel ulus inşa etme uzmanlarının desteğini arkamıza almış olduğumuzdan emin olmamız gerekiyor. Bu da yeni bir tartışmaya ihtiyacımız olduğunu gösteriyor: Enternasyonalist emperyalizm daha iyi uluslararası kurumlar olmaksızın iş göremez.

Bu kısa sürecek bir tartışma olmayacaktır elbette. Ancak en azından önleyici savaşları meşrulaştıracak ve vetoya tutsak olmayacak bir imkâna ihtiyacımız var: BM Güvenlik Konseyi’nde, Rusya ve Fransa gibi aktörlere her şeyi engelleme gücü vermeyen ama yine de önemli söz hakkı tanıyacak bir ağırlıklı oy mekanizmasına sahip olmalı. Ve ulus yapıcı (nation–building) uzmanları bir arada toplayacak uluslararası bir kuruma ihtiyacımız var. Mali bir kriz ortaya çıktığında Uluslararası Para Fonu var. Bir güvenlik krizi ulusal inşayı gerektirdiğinde de Uluslararası Yeniden İnşa Fonuna ihtiyacımız olacaktır.”

Tarihsel bellekten yoksun Amerikalı personelin “yeni tarz emperyalizm”den kastettiğinin Kautskien “Ultra emperyalizm” “ultra saçmalığı” olduğu açıktır...

BOP’un yönetsel ikinci unsuru da, askeri yenilgiden çıkarılan dersin sonucudur. Sadece Irak’ta bile salt şiddete ve askeri teknolojiye dayanarak hakimiyet kuramayacağını gören ABD, şimdi BOP’la, hakimiyetini tesis etmede başka araçlara da ihtiyaç duymaktadır. Amerikalı ideologlar buna, “yumuşak güç” unsurlarının da kullanılması diyorlar. Yani, Ortadoğu halklarına, onların üzerinde kalıcı hakimiyet kurabilmek için, ABD’nin kendi moral, politik, kültürel, ekonomik değerlerini, ideolojik varsayımlarını, dünyaya bakışını ve giderek, hayat tarzını kabul ettirmesi gerektiği öneriliyor.

Böylece, Ortadoğu’nun kadim halkları Amerika’nın kendi gül cemalinden, imajından yeniden yaratılabilirlerse, üzerlerinde bir “değerler hegemonyası” kurulabilirse, ABD’nin hakimiyeti kalıcı olabilecek, düzenin, halkların yaşamının ve gündelik faaliyetlerinin dinamiklerinden, kurumların doğal işleyişinden Amerikan hakimiyeti yeniden üretilebilecek, Amerikan emperyalizmi kendini doğrudan düzenden var edebilecektir. Sonuçta da, ABD, dışsal bir müstevli olmaktan çıkacak,

düzenin içsel, organik, görünmez bir doğal örtüsü olacak, “organik hakimiyeti”ni kurabilecektir. Onun için bu projede “demokrasi” demagojisiyle ağırlık, medyaya, üniversitelere, ilk ve orta öğrenim kurumlarına, hatta kurulması planlanan ana okullarına, sivil toplum örgütlerine, aydınlara veriliyor. Hedefin beyinler ve vicdanlar olduğu bellidir.

Bir başka ifadeyle, bir yandan bedenler fizik şiddetin araçlarınca paramparça edilirken, öte yandan da, ruhlar “ideolojiler ve değerler”ce tutsak alınacak, giderek, yok edilecektir. Fizik şiddet ile “değerler hegemonyası” birlikte işleyecek, Gramsci'nin sözünü ettiği “hegemonik düzen” kurulacaktır. Önce şiddet ile, kaba kuvvet ile iktidarlar değiştirilecek, sonra da ideolojik manipülasyonlar “rıza üretimi” ile toplumlar, kültürler ve düzenler değiştirilecektir. Güç (şiddet)+Rıza (hegemonya)= Hakimiyet; işte BOP'un formülü budur. Bundan sonra “yaşayan ölümler”den oluşan köleleştirilmiş toplumlar istenildiği gibi güdülecektir. Gramsci'nin diliyle söylersek bu tepeden inme karşı devrimin, yani “pasif devrim”in egemen “tarihsel blok”unu da ABD, yerli işbirlikçiler, beynelmilel sermaye, lojistik destek sağlayacak emperyalist müttefikler ve tetikçiler oluşturacaktır.

Pentagon'un ideologlarından Profesör Thomas Barnett, temel amacın dünyanın bütün ülkelerinin küreselleşmeye eklenmesi olduğunu belirtiyor ve bütün bu sürecin özünü şöyle anlatıyor:

“...Ortadoğu Merkeze [küreselleşme dünyasına] katılana kadar biz asla Ortadoğu'yu bırakmayacağız... Biz bölgeyi dönüştürmek istiyoruz... Biz dünyanın her tarafında savaş açmaya hazırız ancak bizim odaklandığımız asıl yer Boşluk bölgeleridir... Amerika Güney Batı Asya'da diğer adıyla Orta Asya'da ve İran Körfezi'nde savaşa hazırdır çünkü; bu bölgeden akan enerji küresel bağlantının korunması bakımından önemlidir...”²

Yazara göre bu stratejide Ortadoğu'nun önceliği vardır:

“Asya'da Kuzey Kore ile savaşa ve Çin'in Tayvan'a karşı saldırganlığını caydırmaya hazırız. Terörizme karşı küresel savaş nedeni ile Amerika, Afrika içinde her yerde savaşa karşı hazır olmasına rağmen İran Körfezi'ne sadece Irak için değil aynı zamanda İran, Suriye ve Suudi Arabistan'a da kalıcı değişimi getirene kadar kendimizi oralarda fazla göstermek istemiyoruz...”³

Bu cüret nasıl sonuçlanacaktır, bu düşler gerçekleşebilecek midir? Bu soruların yanıtlarının irdelenmesi yazımızın sınırlarının dışında kalmaktadır. Nihai kararı köleleştirmek, ruhları çalınmak istenen halklar verecektir kuşkusuz ama biz şimdiden diyebiliriz ki, Amerikan askeri makinası gibi, bu düşler de, mutlaka halkların direnişine çarpacak ve darmadağın olacaklardır. Bugün Ortadoğu'da emperyalist barbarlıkla uygarlık çatışmaktadır. Bertrand Russell'in şu gözlemi çok önemlidir:

² Thomas P. M. Barnett, **Pentagon'un Yeni Haritası: 21. Yüzyılda Savaş ve Barış**, çev. Cem Küçük, 2. Baskı, 1001 Kitap, İstanbul, 2004. s. 341, 391.

³ Age., s. 395-96.

“Savunma güçlü olduğu zaman uygarlık gelişir, taarruz güçlendiğindeyse, insanlık barbarlığa yönelir.”

İdeolojik konumlanışı, kullandığı (savunulması mümkün olmayan) yöntemler ve gelecek projeleri ne olursa olsun, son tahlilde, Irak'ta insanlıklarını, onurlarını ve topraklarını savunan insanlar uygarlığı, saldırgan emperyalizm ve onun yandaşları ise uygarlık karşıtlığını, barbarlığı temsil etmektedirler.⁴

Ortadoğu'nun yaşlı ve acılı topraklarında insanın kazanması, uygarlığın da insani temeller üzerinde yeniden yükselmesi anlamına gelecektir...

⁴ Burada, saldırganın yanında yer almasına karşın Kürt halkını ayırmak gerekmektedir: Kürtler, canlarını, haklarını, onurlarını korumak için, yani savunmacı reflekslerle ve amaçlarla konumlarını belirlemiş durumdadırlar ve dolayısıyla da, bana göre, bölgenin şoven-militarist saldırganlarına karşı hâlâ uygarlık safındadırlar. Umulur ki, canlarını korurken, ruhlarından olmasınlar...